

מבצע "קרנף": מה כדאי לחטיבת הקומנדו ללמוד מרג'ימנט הריינג'רס של צבא היבשה האמריקני

הלחימה בעומק מציבה בפני צה"ל שורה של אתגרים. במאמר זה נבחנה רג'ימנט הריינג'רס ה-75 - יחידה בצבא האמריקני המקבילה לחטיבת הקומנדו בצה"ל - דרך אופן ההתפתחות שלה, השיטות שבהן היא בוחרת להתאמן ואף באמצעות ניתוח של אחת הפשיטות שביצעה, כדי להבין מה יכול צה"ל ללמוד מניסיונם של אלו שצעדו בשבילים דומים לפניו

לוחמי חטיבת עוז בפעולה. "חטיבת הקומנדו של צה"ל תשמש כמשמר קדמי וסמן ימני ליכולת ולרוח של צבא ההגנה לישראל בעתיד" (צילום: אורן כהן)

מפקדים בולטים במערך השדה, בסדר ובמילואים, המליצו על הקמתה כבר לאחר מלחמת לבנון השנייה, מתוך הנחה שאיחוד היחידות למסגרת אחת יביא להפעלה יעילה יותר שלהן בזמן מלחמה נגד ארגוני הטרור ההיברידיים שבהם לחם צה"ל בעשור האחרון.²

שורשי הקומנדו נטועים עמוק בצה"ל מימי "הנודדת" של יצחק

בשנת 2015 הורה הרמטכ"ל רא"ל גדי איזנקוט על הקמת חטיבת הקומנדו החדשה, חטיבת עוז. "חטיבת הקומנדו של צה"ל תשמש כמשמר קדמי וסמן ימני ליכולת ולרוח של צבא ההגנה לישראל בעתיד".¹ החטיבה מאגדת בתוכה את היחידות המובחרות מגלן, דובדבן ואגוז כמו גם יחידות מובחרות במילואים, וכפופה לעוצבת האש המובחרת.

גיל פרל פינקל, מתאם תוכנית צבא ואסטרטגיה במכון למחקרי ביטחון לאומי

סא"ל ירון, סמח"ט עוז

בצבא האמריקני המקבילה לחטיבת הקומנדו בצה"ל – דרך אופן ההתפתחות שלה, השיטות שבהן היא בוחרת להתאמן ואף באמצעות ניתוח של אחת הפשיטות שביצעה. זאת כדי ללמוד מה יכול צה"ל ללמוד מניסיונם של אלו שצעדו בשבילים דומים לפניו. יש לציין שאף כי כוחות הריינג'רס בנויים כמסגרת חטיבתית, הרי שלמעט מלחמת העולם השנייה, במהלך לחימה הם אינם פועלים כחטיבה אחת. גדודי היחידה פועלים כמסגרות עצמאיות בשדה הקרב, ולכן בניית תיבוחן הדרך שבה פעל והתאמן גדוד 3 של הרג'ימנט.

הריינג'רס - רקע

בהיסטוריה האמריקנית שימשה יחידת הריינג'רס שם קוד לקבוצות לוחמי עילית מצומצמות שהתמחו בסיוור, בשדאות ובקליעה עוד מימי מיליציות המתיישבים במלחמה הצרפתית-אינדיאנית, ולאחר מכן במלחמת העצמאות האמריקנית. עם זאת, ניתן לסמן את מלחמת העולם השנייה כקו פרשת המים שממנו ניתן לתאר את הריינג'רס ככוח קומנדו בהיקף גדודי וחטיבתי במלחמה מודרנית.

לאור הצלחתן של יחידות הקומנדו הבריטיות בפשיטות, הוחלט בפיקוד האמריקני להקים שתי יחידות ניסיוניות על-פי הדגם של הקומנדו הבריטי.¹² במסגרת חיל הנחתים הוקמו שני גדודי הפושטים שפעלו במערכה באוקיינוס השקט נגד היפנים,¹³ ואילו במסגרת צבא היבשה האמריקני הוקם במאי 1942 גדוד הריינג'רס הראשון, וכמפקדו מונה מייג'ור (מקביל לדרגת רס"ן) ויליאם אורלנדו דארבי, קצין תותחנים שכמו כל אנשי הגדוד התנדב לתפקיד.¹⁴

שורשי הקומנדו נטועים עמוק בצה"ל מימי "הנודדת" של יצחק שדה ופלגות הלילה המיוחדות שהוביל אורד וינגייט, והחטיבה רואה את שורשיה בגדוד הקומנדו ה-89 שעליו פיקד משה דיין במלחמת העצמאות

הגדוד עבר אימון הקמה בבית הספר של הקומנדו הבריטי שבהרי סקוטלנד. ההכשרה המפרכת כללה פרקי אימון אינטנסיביים בקליעה וניווט, שדאות, חבלה ופשיטה, טיפוס צוקים ונחיתה מן הים.¹⁵

ב-8 בנובמבר, במסגרת מבצע "לפיד", הוביל דארבי את הגדוד בנחיתה בעיירה ארזב (ארזיו) שבאלג'יריה.¹⁶ ב-11 בפברואר 1943 הוטל על גדוד הריינג'רס הראשון לפשוט על מוצב של הצבא האיטלקי סאנאד שבמרכז תוניסיה, המרוחק כ-20 קילומטר אל תוך קווי האויב בשטח קשה לתנועה. דארבי פיקד על שתי פלוגות מן הגדוד שתקפו את המוצב בשעה 2:00 בלילה. הלחימה ביעד המבוצר התנהלה מטווחים קרובים, ולאחר כשעה נכבש המוצב. לכוח הפושט היו כ-20 פצועים והרוג. מנגד, מכוח האויב נהרגו 75 חיילים ונשבו עשרה. פשיטה זו הוכיחה את כשירות גדוד הריינג'רס לביצוע משימות מיוחדות ומורכבות במיוחד.¹⁷

בפלישת בעלות הברית לסיציליה פיקד דארבי על צוות הקרב

שדה ופלגות הלילה המיוחדות שהוביל אורד וינגייט, והחטיבה רואה את שורשיה בגדוד הקומנדו ה-89 שעליו פיקד משה דיין במלחמת העצמאות.³

צבאות אוהבים להקים חטיבות מחץ של כוחות מובחרים למשימות מיוחדות, עוד מימי מלחמת העולם השנייה. כוחות למבצעים מיוחדים פועלים במנותק מכוחות אחרים ונדרשים, כמעט תמיד, להסתמך על עצמם בלבד, כשלעיתים ניתן להם סיוע אש מצד גורמי אוויר, יבשה וים. בשל כך רוב מתועדף הכוח מבחינת משאבים, ציוד, כוח אדם איכותי והכשרה מקיפה.⁴

ואולם בעוד שצה"ל היטיב להפעיל יחידות מיוחדות בנפרד, גם בנוהלי קרב קצרים ובמרחק גדול מן הארץ (מבצע "אנטבה" ב-1976 הוא דוגמה בולטת אך לא יחידה), הוא התקשה בהפעלת כוחות בסדר גודל חטיבתי בפעולות מיוחדות והקפיד להימנע מכך. הפעמים היחידות שעשה זאת בהצלחה היו בעת הצנחת גדוד 890 בעומק סיני במהלך מלחמת סיני;⁵ הפשיטה המוסקת של שני גדודי הצנחנים במילואים על סוללות התותחים המצריות במתחם אום-כתף במלחמת ששת הימים;⁶ והנחתת חטיבת הצנחנים בפיקודו של אל"ם יורם יאיר במהלך מלחמת לבנון הראשונה.⁷

הדבר נובע מכך שלמרות הרצון לרכז כוח למשימות מיוחדות, הרי שהנסיבות במלחמות – הצורך הגובר בסדרי כוחות זמינים למשימות שוטפות, הסיכון הגבוה שבמבצעים מיוחדים והתועלת השולית של חלקם – הביאו לכך שבמרבית המקרים הופעלו כוחות אלו בשיטה המסורתית והכבדה.⁸

סיבה נוספת היא שאלת האחריות הפיקודית. אהוד ברק, הבקי בנושא כמי שהיה ראש ממשלה ורמטכ"ל כמו גם מפקד סיירת מטכ"ל, ציין שמבצע התקפי רחב היקף, שעלול לגבות את חיי מאות חיילים, נתפס כחלק בלתי נמנע מהלחימה. במבצעים מיוחדים, לעומת זאת – גם בעת מלחמה – האחריות הברורה לנפגעים היא על הדרג שיום את המבצע. מכאן שיש באופן טבעי רתיעה בקרב מקבלי ההחלטות מלאשר אותם.⁹

במבצע "צוק איתן" ב-2014 פעלו היחידות המובחרות בהתאם לתפיסה זו ונכנסו רגלית לרצועת עזה, כמו היו אחרון גדודי החי"ר.¹⁰ בספרו **האומץ לנצח** כתב עפר שלח כי ככלל, היו במערכה בעזה מעט מבצעים מיוחדים, רובם ככולם בוצעו על-ידי שייטת 13.¹¹

במאמר זה ביקשנו לבחון את רג'ימנט הריינג'רס ה-75 – יחידה

הכוחות למבצעים מיוחדים

עליו.²⁴ השתלטות על שדה תעופה, לרוב באמצעות צניחה או בנחיתת סער ממסוקים, הפכה מאז לאחד המתארים המרכזיים שאליהם נערך הרג'ימנט.²⁵

הריינג'רס לקחו חלק גם בפלישה לפנמה ובמלחמת המפרץ, אולם בלטו במיוחד בלחימה במוגדישו שבסומליה, ב-3 באוקטובר 1993. כוח פשיטה משולב שכלל פלוגה מגדוד 3 של הריינג'רס ולוחמים מכוח דלתא, יחידת העילית של צבא היבשה האמריקני ללוחמה בטרור, נשלח ללכוד שניים מעוזריו הקרובים ביותר של מפקד המיליציה הסומלית, מוחמד איידיד. הפשיטה בוצעה באור יום, ואף שהשניים נעצרו, הכוח נחשף ונאלץ להילחם בלוחמי המיליציה ובהמוני הזועים. כל זאת בתא שטח בנוי, מאוכלס בצפיפות. העובדה שלוחמי המיליציה הצליחו להפיל שני מסוקי סער מסוג "בלאקהוק" ולרתק את כוחות הפשיטה למרחב הלחימה, יצרה מורכבות נוספת. הקרב הסתיים כאשר הכוח האמריקני איבד 18 לוחמים, ואילו בצד הסומלי נמנו מאות הרוגים. למרות הקרב הקשה, הרי שיעדי המבצע הושגו, וראוי לציין כי הריינג'רס ולוחמי דלתא הצליחו להחזיק מעמד שעות ארוכות מול כוחות עדיפים מהם בהרבה, ועמידתם מנעה טבח ואסון צבאי גדול יותר.²⁶

מבצע "קרנף" כמקרה בוחן

ב-11 בספטמבר 2001 ביצע ארגון אל-קאעדה את פיגוע הטרור הקשה ביותר בהיסטוריה, המכונה "אסון התאומים", שבמהלכו ריסקו פעיליו שני מטוסי נוסעים אל תוך מגדלי מרכז הסחר העולמי בניו-יורק. נשיא ארצות-הברית, ג'ורג' בוש הבן, הכריז על מערכה נגד ארגון הטרור ותומכיו, ובהם משטר הטאלבאן באפגניסטאן שסיפק מקלט וסיוע לארגון ולמנהיגו, אסאמה בן-לאדן.

חודש לאחר מכן יזם פיקוד המבצעים המיוחדים המשולבים (JSOC) של הצבא האמריקני, שעליו פיקד גנרל דל דיילי, יוצא רג'ימנט הריינג'רס ה-75 שעשה את רוב שירותו כטייס וכמפקד בחטיבה האווירית למבצעים מיוחדים 1,600,²⁷ פשיטה נועזת באפגניסטאן בשם מבצע "קרנף".

המבצע כלל שני יעדי תקיפה:

- היעד הראשון, שם קוד "גקו", שיועד לפלגה מכוח דלתא, יחידת העילית של צבא היבשה האמריקני ללוחמה בטרור ופלוגת ריינג'רס, היה מתחם מגורים בעיר קנדהאר שבו נהג לשהות בעבר מנהיג הטאלבאן, מולא מוחמד עומאר.²⁸
- החלק השני של המבצע כלל השתלטות של כוח הריינג'רס מגדוד 3 סמוך לשדה תעופה, שם קוד "קרנף", המרוחק כ-60 מיילים דרומית-מערבית מקנדהאר.

תחילה תוכנן הכוח לבצע נחיתת סער ממסוקים ולהשתלט על השדה, אולם מאוחר יותר שונתה שיטת ההגעה אל היעד לצניחה. המשימה, כפי שתיאר זאת מפקד רג'ימנט הריינג'רס ה-75, קולונל ג'וזף ווטל, שפיקד עליה באותה עת, הייתה להיכנס לשם, לבצע בעצם הערכה של שדה תעופה, להשמיד את כוחות הטאלבאן שפעלו באזור ולאסוף מידע לשימוש מודיעיני.²⁹

כוח דלתא ביקשו בעת ההכנות לפשיטה לבצע אותה בחתימה נמוכה, כלומר על בסיס לוחמי היחידה בלבד, שיגיעו ליעד באמצעות רכבים אזרחיים או רגלית, כדי לנצל באופן מקסימלי

החטיבתי ה-6615, שכלל את גדודי הריינג'רס 1, 3 ו-4 (שהוקמו בינתיים) וגדוד הצנחנים ה-509, בנחיתת סער אמפיבית בג'לה.¹⁸

במהלך הפלישה לנורמנדי היה לגדודים 2 ו-5 תפקיד מפתח. גדודים אלה אוגדו לצוות קרב חטיבתי בפיקודו של מפקד הגדוד השני, לוטננט קולונל ג'יימס ראדר. ב-6 ביוני 1944 נחת צוות הקרב החטיבתי של הריינג'רס בחוף אומהה. גדוד 5, בפיקוד מקס שניידר (ששירת קודם כמ"פ בגדוד הריינג'רס הראשון של דארבי), סייע לכוחות רג'ימנט החי"ר ה-116 בהשתלטות על החוף. בפריצה לצרפת נעו לוחמי גדוד 2, בפיקוד ראדר, והשתלטו על פואנט-דר-הוק, מצוק תלול ובו עמדות תותחים מבוצרות שאיימו על מבצע הנחיתה כולו. לאחר קרב קשה, שבמהלכו נעזרו הריינג'רס בסיוע ארטילרי משמעותי מן המשחתת "סאטרלי", השמיד הגדוד את התותחים והחזיק ביעד.¹⁹

בחזית האוקיינוס השקט פשט כוח הריינג'רס מגדוד 6, בפיקוד לוטננט קולונל הנרי מיוסי, על מחנה השבויים קבנטואן, בעומק השטח שבידי היפנים בפיליפינים, הרג את שומריו וחילץ 500 שבויים.²⁰

לאחר המלחמה פורקו גדודי הריינג'רס ולמעשה, אף שבמלחמת קוריאה²¹ ובמלחמת וייטנאם פעלו פלוגות עצמאיות של ריינג'רס (נודעו בווייטנאם כפלוגות פטרול-סיור לטווח רחוק, שלקחה חלק בלחימה, הרי שעד למחצית שנות ה-70 של המאה ה-20 לא פעלו יחידות הריינג'רס במסגרת חטיבית.²²

לאחר מלחמת וייטנאם היה צבא היבשה האמריקני במשבר ארגוני של ממש וכונה "הצבא החלול". הפתרון הושג באמצעות תהליך בניין כוח שראשיתו תכנון ארוך טווח המבוסס על דוקטרינה מתאימה

לאחר מלחמת וייטנאם היה צבא היבשה האמריקני במשבר ארגוני של ממש וכונה "הצבא החלול". הפתרון הושג באמצעות תהליך בניין כוח שראשיתו תכנון ארוך טווח המבוסס על דוקטרינה מתאימה.²³ כחלק מהארגון מחדש הורה ראש מטה צבא היבשה, הגנרל קרייטון אברהמס, קצין שריון שהצטיין כמג"ד במלחמת העולם השנייה, על הקמת רג'ימנט הריינג'רס ה-75, חטיבת חי"ר מובחרת למשימות מורכבות, שתשמש מודל לחיקוי לצבא כולו.

מבצע "זעם דחוף" – הפלישה האמריקנית לאי גרנדה באוקטובר 1983 – היה מבחן ראשון לתפיסת ההפעלה החדשה בכלל ולכוחות החי"ר המובחרים בפרט. גדוד 1 של הריינג'רס, בפיקוד לוטננט קולונל ווס טיילור, צנח סמוך לשדה התעופה פורט סאלינס, כשמישמתו היא לכבוש את השדה מידי הצבא הקובני כדי לאפשר הנחתת מטוסים. לאחר קרב שנמשך כשעתיים כבש הגדוד את השדה והגבעות השולטות

לוחמי חטיבת עוז במהלך אימון. "כשירות היא היכולת של יחידה לבצע באופן איכותי משימה שהיא לא תכננה" (צילום: אורן כהן)

אר-פי-ג'י. לוחמי כוח דלתא מצאו עצמם בקרב קשה, מטוחים קרובים ובנחיתות טקטית ברורה. הכוח ספג נפגעים רבים. לוחמי כוח דלתא פגעו בכמה פעילי טאלבאן, חילצו את הפצועים והתפנו במסוקי צ'ינוק, לפי התוכנית המקורית היו אמורים צוותים מפלגת דלתא לחפות באש על הנסיגה, אולם נוכח האש העזה נסוג הכוח כולו תחת חיפוי מטוסי סיוע אווירי מסוג AC-130. אחד ממסוקי צ'ינוק ניזוק בעת ההמראה, כשניסה להתחמק מאש מנשק קל ומרימונים. בטאלבאן טענו מאוחר יותר, באופן כוזב, כי המסוק הופל. נוסף על כך הוחלט לבטל את החדרת הצוות "המסוערב", וחברי הצוות נסוגו רגלית לנקודת מפגש מרוחקת ומשם חולצו במסוק.³⁴

הפשיטה על שדה התעופה

בעוד כוח הריינג'רס הוטס בארבעה מטוסי הרקולס MC-130 לאזור המטרה, תקפו מטוסי חיל האוויר את מרחב הלחימה. בתקיפה השתתפו מטוסי הפצצה חמקניים מסוג B-2 ומטוסי הרקולס חמושים AC-130. לאחר התקיפה האווירית, שבמהלכה נהרגו כמה פעילי טאלבאן ואחרים נמלטו ממרחב הלחימה, צנחו 200 לוחמים מגדוד 3 של הריינג'רס סמוך לשדה התעופה.³⁵ אחד הסמלים בכוח סיפר שלכוח הצונח הצטרף מח"ט ווטל בעקבות הערכתו שבשטח יהיה צורך במפקד בכיר כדי לשלוט בכלל הכוחות, ולקשר בינם ובין מפקדת JSOC שבעורף. נוכחותו אפשרה למפקד גדוד 3, לוטננט קולונל סטיבן באנאץ', להתמקד בקרב הקרקעי.³⁶

את יתרון ההפתעה. פיקוד המרכז האמריקני (CENTCOM) החליט, במקום זאת, על תקיפה "רועשת", שכללה תקיפה אווירית בידי מטוסי סיוע מסוג AC-130 בשלב הראשון, ולאחריו בידוד אזור הפעולה בידי פלוגת ריינג'רס שתונחת ממסוקי סער. כשלב שני הוחלט שפלגה של כוח דלתא, שתונחת ממסוקי סער מסוג צ'ינוק רכובה על-גבי רכבי שטח חמושים במקלעים כבדים, תתקוף את היעד.³⁰ נדבך נוסף של המבצע היה החדרת צוות "מסוערב" של כוח דלתא, שייטמע בסביבה האזרחית וימשיך לפעול מן השטח גם לאחר הפשיטה במשימת איסוף מודיעין. המבצע יצא לפועל על אף שמודיעין על אודות הימצאו של מולא עומאר ביעד היה קלוש עד לא קיים.³¹

ראוי לציין שבראשית אוקטובר התקיימו חילופי גברי בראשות המטות המשולבים, ואת מקומו של גנרל יו הנרי שלטון, יוצא הכוחות המיוחדים של צבא היבשה ("הכומתות הירוקות"),³² תפס גנרל ריצ'ארד מאיירס, טייס קרב מחיל האוויר. על פיקוד המרכז פיקד באותה עת גנרל טומי פרנקס, קצין תותחנים שכמו מאיירס ושלטון לחם בווייטנאם.³³ חילופים אלו, כך נראה, לא השפיעו על תכנון המבצע.

הפשיטה על המתחם בקנדהאר

הפשיטה יצאה לפועל בליל 19/20 באוקטובר. השלב הראשון של הפשיטה הלילית על המתחם בקנדהאר התרחש כמתוכנן. ואולם בעת שפלגת דלתא תקפה את הבית נתקלו הלוחמים בהתנגדות עזה, שכללה ירי מנשק קל וממטולי רקטות מסוג

הכוחות למבצעים מיוחדים

בפשיטה נפצעו 14 חיילים. בתקיפת המתחם של מולא עומר נפצעו 12 לוחמים מכוח דלתא, שלושה מהם באורח קשה,⁴⁰ ושני חיילים נוספים, מכוח הריינג'רס שהוצנח, נפצעו קל כתוצאה מהצניחה.⁴¹ לאחר המבצע קיים יו"ר המטות המשולבים, גנרל ריצ'רד מאירס, תדרוך לעיתונאים בפנטגון ובו אמר: "כוחות מיוחדים תקפו והרסו יעדים הקשורים בפעילות טרור וכן מפקדות ומרכזי שליטה של הטאלבאן", אולם, לדבריו, "הכוחות לא הצליחו למצוא איש מהנהגת ארגון אל-קאעדה או מהנהגת הטאלבאן".⁴² אף שלא כל יעדי הפשיטה הושגו, הרי שהפעולה שימשה איתות מרתיע וברור לטאלבאן בדבר יכולתה של ארצות-הברית לפעול צבאית וקרקעית בכל נקודה שבה תבחר באפגניסטאן. ב-25 בנובמבר השתלטו על האזור כוחות הנחתים והקימו באזור בסיס מבצעים שכונה ע"ש המבצע של הריינג'רס, בסיס "קרנף".⁴³

לימים העריך גנרל ווטל כי הסיבה שדרג הפיקוד הצבאי הבכיר והדרג המדיני הבכיר אישרו את הפשיטה, אף שכללה מרכיבי סיכון לא מבוטלים ובהם צניחה מבצעית, הייתה שהם התאמנו על מתארים מסוג זה שנים, שוב ושוב, והפגינו ושידרו תחושת מסוגלות וביטחון כלפי מעלה.⁴⁴

מבצע "קרנף" מציג את אחת המשימות הייעודיות של הריינג'רס, שאליה הם מתאמנים רבות ובאופן מציאותי ככל שניתן. האימונים היסודיים שקיימו למתאר הפעולה מבעוד מועד, כחלק משגרת האימונים של הרג'ימנט, רכשו את הזמן ואת תחושת המסוגלות מראש ואפשרו לריינג'רס לפעול בעומק האויב, בנוהל קרב קצר.

שני חיילים נפצעו קל בצניחה ונזקקו לטיפול רפואי. בעת צבירת הכוח וההכנות לתנועה, סיפקו מטוסי AC-130 חיפוי וסיוע אש קרוב. בעת ההיערכות בשטח הנחיתה נתקל כוח הריינג'רס בפעיל טאלבאן והרגו. לאחר מכן נע הכוח במהירות והשתלט על שדה התעופה ומתחם בקרבתו. הכוחות נתקלו בהתנגדות מועטה ולדברי אחד מחיילי הכוח, סמל אדמונד סילי, ההתנגדות שבה כן נתקלו טופלה במהירות על הקרקע.³⁷ לצד הריינג'רס פעלו צוותי לוחמה פסיכולוגית (PSYOP) שקראו ברמקולים לפעילי טאלבאן באזור להיכנע. אלו האחרונים בחרו להימלט מהמקום.³⁸

אלוף (מיל') יאיר גולן אמר כי הדרך היחידה לטעת בחיילים את תחושת הביטחון העצמי הדרושה במלחמה היא באמצעות אימונים

בקרי שליטה קרביים של חיל האוויר, אנשי יחידת מבצעים מיוחדים בחיל האוויר האמריקני, שסופחו לכוח הריינג'רס, סקרו את מסלול הנחיתה והעריכו את מידת התאמתו לשימוש עתידי. במקביל הכווינו הבקרים מטוסי AC-130 לעבר שיירה של רכבים ובהם פעילי טאלבאן, שנעה לעבר הכוח. השיירה הושמדה באש מן האוויר, והריינג'רס פונו מהשדה במטוסי תובלה מסוג MC-130.³⁹

הריינג'רס, מניסיון אישי

סא"ל ירון, סמח"ט עוז

גאוגרפי שאליו הכוח האמריקני היבשתי טרם הגיע, לבסס שם ראש גשר אווירי ובכך להשיג שני הישגים מערכתיים: להנחית מהלומה תודעתית על האויב שתוציאו מאיזון וליצור בסיס אווירי בעורף שטחו של האויב, ובכך ליצור יכולות לקצר זמנים של תקיפות אוויריות שיוצאות מבסיס בתוך שטח האויב.

הטכניקה הקרבית של ההשתלטות כוללת שלב מכין ואחריו חמישה שלבים עיקריים:

שלב מכין: מבצעי אש שמרככים ומכינים את המרחב לחדירת הכוחות.

שלב א': החדרת הכוחות באמצעות צניחה או בנחיתת סער ממסוקים (Airland/Airborne), תלוי הערכת מצב, וריכוז הכוחות.

שלב ב': תפיסת שטחים חיוניים בשדה התעופה, טיהור המסלולים ויצירת התנאים להנחתת המטוסים.

שלב ג': הרחבת ראש האוויר בשדה התעופה ותפיסת עמדות אבטחה ובידוד בשדה אל מול נתיבי הגעת אויב.

שלב ד': הנחתת נושאי גיסות מטוסים כבדים ומטוסי קרב.

בשנת 2006, זמן קצר לאחר מלחמת לבנון השנייה, נשלחת מטעם מקחצ"ר להשתתף באימון של גדוד 3 של הריינג'רס בפורט בנינג, ג'ורג'יה, בנושא השתלטות על שדות תעופה.

האימון שבו השתתפתי הוא אימון כשירות שנתי, שבו הגדוד כולו מבצע אימון בשיתוף פעולה עם חיל האוויר האמריקני במתכונת רב-זרועית. האימון ונוהל הקרב נעשים במשולב עם חיל האוויר: טייסות מטוסי תובלה מסוג C-17 ו-C-130, קציני סיוע אווירי (JTAC) מחיל האוויר שסופחו לכל חפ"ק מרמת מ"פ, ומסוקי MH-6 "ליטל בירדס" ו-AC-130 של החטיבה האווירית למבצעים מיוחדים 160.⁴⁵

לוחמי הריינג'רס, מהרובאים ועד למפקד הגדוד, וכך גם אנשי חיל האוויר, הפגינו בכל הנוהל קרב רמה מבצעית ומקצועית גבוהה מאוד. יש לציין שהגדוד שב זמן קצר קודם לכן מתעסקות במבצעים בעיראק ובאפגניסטאן, שבהן היה אחראי למאות מבצעים, ובהם מבצע "קרנף" שהוזכר במאמר; כיבוש סכר חדיתה במהלך כיבוש עיראק ב-2003;⁴⁶ וחיסול אבו מסעב אל-זרקאוו, ראש שלוחת אל-קאעדה בעיראק ב-2006. ההקשר האופרטיבי-מערכתי של האימון היה השתלטות על שדה תעופה של האויב במבצע קומנדו בעומק, באזור

לוחם חטיבת עוז בזמן פעילות. המענה טמון במפקדים, הם קובעים את התוצאה (צילום: אורן כהן)

אימונים ותרגולות סטטיות של הלוחמים מהריינג'רס עם צוותי האוויר על המטוסים, שכללו עשרות מקרים ותגובות: החל בפריקת חירום מהמטוס העומד להתרסק, ועד להשמדת ציוד יקר ומסווג שבמטוס על-מנת שלא ייפול בידי אויב, כפי שנדרשו לוחמי הקומנדו הימי לעשות בפשיטה שבה חיסלו את אסאמה בן-לאדן בפקיסטאן ב-2011, לאחר שאחד ממסוקי הסער נפגע.⁴⁷

תרגילי פלוגה באותו מתווה על שדה התעופה כהכנה לתרגיל גדודי.

אלוף (מיל') יאיר גולן, קצין הצנחנים שפיקד על חטיבת הנח"ל במבצע "חומת מגן" ב-2002, ציין בריאיון כי הדרך היחידה לטעת בחיילים את תחושת הביטחון העצמי הדרושה במלחמה היא באמצעות אימונים. "זה יותר חשוב מכל טכנולוגיה שהיא. פשוט להתאמן, ולהתאמן הרבה. להתאמן באופן ריאליסטי, שמדמה את המציאות קרוב ככל שניתן למציאות המלחמתית, זה הדבר החשוב ביותר למפקדים וללוחמים ביבשה".⁴⁸ ניכר כי ברג'ימנט הריינג'רס מאמינים בכך, וניתן לראות הן ממתווה האימון שתואר לעיל, הן ממבצע "קרנף" והן מהמורשת הקרבית של הריינג'רס בגרנדה, כי בריינג'רס נלחמים כפי שמתאמנים ולא להפך.

שלב ה': התפנות או החזקה של שדה התעופה לביצוע משימות אוויר.

האימון עצמו כלל נוהל קרב ארוך ששיאו שני תרג"דים מלאים: תרגיל אחד בשלב א' של החדרת הכוחות היה בהצנחה (Airborne), והתרגיל השני התבצע בנחיתה עם המטוסים בשדה (Airland). ההחלטה אם לצנוח לשדה או לנחות בו הייתה תלויה בהערכת מצב מעמיקה שבסיסה בהצלחת השלב המכין של התקיפות באש, והבנת תמונת מצב האויב בשדה.

נוהל הקרב כלל מופעים רבים:

- פקודות גדודיות, פלוגתיות ומחלקתיות.
- אישורי תוכניות רמה ממונה בכל הרמות.
- מסדרי ציוד רבים בכל הרמות.
- ריענוני צניחה לפי הדבוקות במטוס. ביצוע תרגולות עלייה וירידה של האנשים וכלי הרכב השונים למטוסים (האמרים עם מקלעים כבדים, אופנועי שטח, "ליטל בירדס").
- תטל"גים (תרגילים טקטיים ללא גיסות) בכל הרמות, לפי דגם שדה התעופה שנבנה.
- ניהול סיכונים מבצעיים.
- הכוונת אש ביבש וברטוב של כל גורמי האש בגודל של מטוסי סיוע אווירי מסוג AC-130

לוחמי חטיבת עוז במהלך אימון. היכולת לבצע משימה שאליה התכוננה יחידה באופן איכותי היא בחזקת הסף התחתון שבו היא נמדדת (צילום: אורן כהן)

לקחים לצה"ל

רג'ימנט הריינג'רס של צבא היבשה האמריקני הוא כוח קומנדו בהיקף חטיבתי, עתיר ניסיון, וצה"ל – בדגש על היחידות המובחרות שלו, ובכלל זה חטיבת הקומנדו – יכול לשאוב ממורשתו לקחים חשובים ולהפנים את חשיבות הערכים המניעים אותו:

כשירות גבוהה – הלקח הראשון נוגע לחובתן של יחידות מסוג זה לשמר כשירות גבוהה במיוחד. גם בתקופה שקדמה למערכה באפגניסטאן, שבה הצבא האמריקני לא ניהל אף עימות יבשתי רחב היקף, שימר רג'ימנט הריינג'רס כשירות מבצעית ומיומנות מקצועית גבוהות מאוד. הדבר נבע, בראש ובראשונה, מהחלטת הפיקוד הבכיר של הצבא לשמר את חוד החנית היבשתי מושחז ונכון לפעולה, ושנית – מההבנה של מפקדי הרג'ימנט את המשימות הצפויות להם, ואת האפשרות שמצב הרגיעה ישתנה במהירות רבה. כשירות זו, לפי עדות מפקד הרג'ימנט באותה עת,

היא שיצרה את האמון בקרב מקבלי ההחלטות בדבר היכולת לבצע משימות מיוחדות בנוהלי קרב קצרים (כחודש לאחר הפיגוע בבנייני התאומים), על אדמת אויב ובמרחק אלפי קילומטרים מהבית.⁴⁹

בהרצאה שנשא בפני צוערי בה"ד 1, אמר אלוף (מיל") רוני נומה, צנחן שפיקד על כמה יחידות מובחרות בצה"ל, כי היכולת

לבצע משימה שאליה התכוננה יחידה באופן איכותי היא בחזקת הסף התחתון שבו נמדדת יחידה. "כשירות היא היכולת של יחידה לבצע באופן איכותי משימה שהיא לא תכננה".⁵⁰

גמישות מותאמת – הלקח השני הוא הגמישות, כפי שהופגנה ביכולת הרג'ימנט לפעול בלוח זמנים ונוהל קרב קצרים, ולהתאים את עצמה למציאות המשתנה, בין אם מדובר באופן ההגעה אל היעד או באירועים בלחימה על היעד. אל"ם (מיל") יהודה יוחננוף, לשעבר מג"ד אפעה בחטיבת הצנחנים, כתב כי "השינויים במאפייני המלחמה מחייבים את מפקדי צה"ל להיות גמישים בהפעלת הכוח,

צניחת רג'ימנט הריינג'רס ה-75 בפלישה לגרנדה במסגרת מבצע "זעם דחוף", 1983. מבחן ראשון לתפיסת ההפעלה החדשה בכלל ולכוחות החי"ר המובחרים בפרט

מטכ"ל לשעבר, אל"ם ניצן אלון, על יעדי חזבאללה בעיירה בעלבק שבעומק לבנון, חייבה את הארגון לעשות כן, ולהפנות לשם כוחות מן הלחימה בדרום לבנון.⁵⁴ אל"ם רועי לוי, לשעבר מפקד יחידת אגוז, כתב כי יתרון נוסף של כוחות הקומנדו הוא "בפתרון תופעת צניחת מספר המטרות הזמינות לחיל האוויר לאחר כמה ימי לחימה, כתוצאה ממיצוי המודיעין הקיים, וזאת באמצעות ייצור מטרות מן השטח".⁵⁵ תפיסה זו מומשה במלחמה בהצלחה במבצע "נערי החוף", שבמהלכו נחת כוח מהיחידה המובחרת מגלן, שעליה פיקד סא"ל אליעזר טולדנו, ממסוקים בסמוך לצור. הכוח נטמע בשטח והשמיד, באמצעות הכוונת אש מן התווך, כ-150 מטרות, ובהן כ-40 משגרי רקטות, בגזרה המערבית בדרום לבנון.⁵⁶

סיכום

הלחימה בעומק מציבה בפני צה"ל שורה של אתגרים, ובהם: הנתק מגוף הצבא העיקרי, המסה הקרבית החסרה, העובדה שזהו ה"מגרש הביתי" של האויב, אתגרי הניוד לאחר הנחיתה והקושי לקיים את עקרון הרציפות וההמשכיות לאורך זמן. התשובות לאתגרים אלה, כתב בשעתו מפקד חטיבת הצנחנים במילואים "חיצי האש", אל"ם ירון פינקלמן, הן: "כוחות נבחרים בעלי כשירויות בסיס גבוהות במיוחד; יכולת מבצעית גבוהה הנשענת על כושר גופני ולחמתי גבוה; לכידות היחידה; שיתוף פעולה עם כוחות אוויר וסיוע אחר; ומעל לכל – המענה בדמות איכות המפקדים ואופן פיקודם – פיקוד משימה המתבצע מלפנים".⁵⁷

הניתוח של פינקלמן, שפיקד על גדס"ר צנחנים בפשיטה להשמדת מנהרה חוצת גדר בעזה ב-2008 ובלחימה במבצע "עופרת יצוקה",⁵⁸ ממחיש את האתגר שבפני יחידות דוגמת הריינג'רס, חטיבת הקומנדו של צה"ל, כמו גם כוחות מובחרים אחרים (ובהם חטיבות הצנחנים של צה"ל) בפעולות בעומק האויב. המענה, קבע, טמון במפקדים, שכן לדבריו, "המפקדים קובעים את התוצאה".

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

גמישים תודעתית ופתוחים לשינויים תוך כדי הקרב".⁵¹ יחידות דוגמת חטיבת הקומנדו נדרשות לפתח רמת גמישות גבוהה, שכן הן עשויות להיות מוטלות לקרב ראשונות ובמהירות.

נחישות ורוח לחימה – גם בראי עקרונות המלחמה יש כמה לקחים שראוי ללמוד מהם. עקרון רוח הלחימה הגבוהה השוררת ברג'ימנט הריינג'רס ניכר בנחישותם לקחת חלק באחת הפעולות הקרקעיות הראשונות של ארצות-הברית במלחמתה בטרור. המוטו של הריינג'רס, שמקורו בפרצת ביצורי החוף שביצע גדוד 5 בפיקוד שניידר, הוא "הריינג'רס מובילים את הדרך, כל הדרך".

יוזמה, התקפיות ומיצוי הכוח – עקרונות מלחמה נוספים שמומשו במבצע "קרנף" הם היוזמה וההתקפיות – הרצון לייצר מגע עם האויב מיד לאחר הפיגוע ועל אדמתו שלו, ומיצוי הכוח – שבא לידי ביטוי בהטלת היחידות המיומנות ביותר בצבא היבשה (הריינג'רס ודלתא) לקרב בשילוב עם גורמי אש עוצמתית, יעילה ומדויקת מן התווך.

עקרון התחבולה – זהו העיקרון החשוב ביותר שמומש במבצע, שכן הכוח ביצע תמרון מפתיע בעומק עורף האויב. הרמטכ"ל לשעבר רא"ל (מיל') גדי איזנקוט נהג להדגיש במהלך כהונתו את הצורך לממש כל העת את דפוס החשיבה האופרטיבי, לפיו "צה"ל מפתיע בכל דרך".⁵² היכולת להפתיע את האויב, לפעול באופן הלא צפוי, ו"לכבוש את השמש בלילה",⁵³ חיונית להצלחת פשיטות כאלה.

ברג'ימנט הריינג'רס, כמו גם בחטיבת הקומנדו, יש שלושה גורמים ששילובם יוצר מכפיל כוח: איכות לוחמים ומפקדים, מסה של כוח אדם לוחם היודע לפעול, הן בכוחות קטנים והן כמסגרת קרבית גדולה, ומפקדה חזקה המיומנת בשליטה ובפיקוד להפעלתם.

פעולות קרקעיות בעומק טומנות בחובן את היכולת להנחית על האויב מהלומה תודעתית, והן מגבירות את תחושת הנרדפות ומערערות את ביטחונו העצמי. יתרה מכך, הן מחייבות את אויביה של ישראל – צבאות "כמו סדירים" שמשאבי כוח האדם שלהם מוגבלים – לתגבר את מערכיהם הדלילים בעומק, ובכך גורעים מכוחם בחזית. הפשיטה שביצעו במלחמת לבנון השנייה כוחות מסירת מטכ"ל ושלדג, בפיקוד מפקד סירת

